

- § 6. Serbołużyczanie mają prawo używania swoich imion i nazwisk wg ortografii łużyckiej. Przedstawiciele ludności serbołużyckiej mogą złożyć wnioski o zmianę swych nazwisk na łużyckie w wypadku ich zniemczenia. Do wniosku takiego należy ustosunkować się pozytywnie uwzględniając przy tym ogólne przepisy dotyczące zmiany nazwisk.
- § 7. Budynek urzędowy jak również nazewnictwo miejscowości i znaki drogowe w powiatach Bautzen, Hoyerswerda, Kamenz, Löbau i Niesky poza j. niemieckim powinny także posiadać napisy w j. łużyckim⁷.

Ponieważ bieżącemu rozwojowi kultury Serbołużyczan poświęcał „Przegląd Zachodni” przy różnych okazjach szersze i szczegółowsze omówienia⁷, ograniczymy się więc tu tylko do stwierdzenia, że nie ma dziedziny życia społeczno-kulturalnego Łużyczan, gdzie zastosowanie uchwał przyznających im autonomię kulturalną, nie byłoby widoczne. Kultura łużycka przeżywa obecnie, w ramach ogólnej polityki kulturalnej NRD, okres bujnego rozkwitu.

Piętnasta rocznica „Ustawy o zagwarantowaniu praw ludności serbołużyckiej” obchodzona była na Łużycach bardzo uroczystie. Już na rok przed tą datą wszystkie organizacje łużyckie, społeczne i kulturalne, włączyły się do obchodów piętnastolecia „Ustawy”. Uroczysty koncert symfoniczny transmitowany przez Radio NRD z Budziszyna w przeddzień tej rocznicy był punktem centralnym obchodów. Na koncercie obecni byli czołowi przedstawiciele życia państwowego, kulturalnego i społecznego NRD jak również organizacji społecznych i kulturalnych serbołużyckich, wśród nich minister oświaty prof. dr Lemnitzer oraz przewodniczący Domowiny Krjeńc. W koncercie wystąpiła wielka orkiestra Radia NRD w Lipsku pod dyktando A. F. Guhla. Na program koncertu złożyły się kompozycje starszych i młodszych mistrzów łużyckich: Kocora, Krawca, Pilka i Rawpa oraz utwory inspirowane przez łużycką muzykę ludową: *Suita* 1962 Pawlika i *Suita Łużycka* Schmidta-Waltera. Bardzo bogato przedstawiała się wokalna część programu, w której wystąpili soliści z Polski, Bułgarii, Czechosłowacji i NRD. I tak pieśni kompozytorów łużyckich wykonali: Irena Torbus-Mierzwiakowa, Peter Slawow, Jarmila Vrchoťová-Pátová, Johannes Prkno, i Werner Kiersch⁸.

Tadeusz Wróblewski

GOSPODARKA NRF W R. 1962 I JEJ PERSPEKTYWY ROZWOJOWE W ROKU NASTĘPNYM

Uwagi wstępne

Okres słabnącej koniunktury gospodarczej i zwolnionego tempa wzrostu gospodarki, sięgający swymi początkami połowy r. 1961 trwał w Niemieckiej Republice Federalnej nadal przez cały r. 1962. Nie było to zjawisko lokalne. W większości przodujących krajów kapitalistycznych, w różnym co prawda stopniu i z pewnymi przesunięciami w czasie, można było zaobserwować podobne procesy. Przebieg ich jednak był w NRF wyraźniejszy, niż w większości innych krajów zachodnich. I tak np. wskaźnik wzrostu produkcji przemysłowej (4,5%) był prawie równy ze wskaźnikami Holandii (4,3%), a wyższy jedynie od wskaźników W. Brytanii (1,5%) i Austrii (3,9%), niższy natomiast od wskaźników pozostałych partnerów z EWG: Francji (7,8%), Belgii (5,9%), nie mówiąc już o Włoszech, które w dalszym ciągu

⁷ Patrz m. in. moje artykuły: *Łużyckie Wydawnictwo Ludowe Domowina*, „PZ” nr 3/1962, s. 128—132; *Organizacja Serbołużyczan Domowina w 50 rocznicę swego istnienia*, „PZ” nr 6/1962, s. 377—386; *Rocznice łużyckie*, „PZ” nr 1/1963, s. 126—131.

⁸ Patrz P. Jenka, *II rozgłosowy koncert serbskiej muzyki*, „Rozhled”, Nr. 4/1963, s. 119—120.

znacznie dystansują inne państwa zachodniej Europy (10,9%). Szwecja (7,6%) i Stany Zjednoczone (8,3%) również pozostawiły NRF w tyle¹.

Opinie czynników gospodarczych co do tego, że w pogarszającej się sytuacji gospodarczej nie można na razie dopatrzeć się tendencji recesyjnych są zgodne. Wykloniły się natomiast rozbieżności co do rodzaju metod polityki gospodarczej mających zapewnić NRF dalszy pomyślny rozwój. Spotkać się można było z poglądami, że konieczne są energiczne zabiegi stymulujące ekspansję, przeważały jednak opinie, że umiarkowanie w każdym kierunku byłoby najwłaściwszą metodą w obecnych warunkach.

Głównym wyrazicielem tej ostatniej opinii jest Ministerstwo Gospodarki Federalnej, które w sprawozdaniu za r. 1962 dało nie tylko analizę sytuacji gospodarczej w r. 1962, lecz również przedstawiło perspektywy na r. 1963 wraz z wytycznymi dla organizacji, w których rękach leżą dyspozycje gospodarcze².

Trzy cechy rozwoju gospodarczego NRF w r. 1962

Ministerstwo Gospodarki wskazuje w sprawozdaniu na trzy zasadnicze charakterystyczne cechy rozwoju gospodarczego w r. 1962:

1. Dalsze zwolnione ekspansji podaży dóbr i usług co, jak sądzą autorzy sprawozdania, w mniejszym stopniu jest rezultatem osłabionej koniunktury, jak wynikiem zmniejszonego dopływu siły roboczej, a przede wszystkim przyspieszonego tempa skracania czasu pracy. W r. 1962 czas pracy pracowników najemnych zmniejszył się o około 2%, co rachunkowo oznacza ubytek około pół miliona pracowników.

2. Dalszy wzrost cen i kosztów produkcji wynikający z przeciążenia potencjału wytwórczego, wskutek czego istniejące napięcia uległy zaostrzeniu przede wszystkim na rynku pracy, doprowadzając do wzrostu płac znacznie przekraczającego wzrost wydajności pracy.

3. Zasadnicza zmiana w międzynarodowej pozycji gospodarczej NRF sprowadzająca się do tego, że przesunięcia w międzynarodowych proporcjach cen i kosztów na niekorzyść NRF zredukowały nadwyżkę bilansu handlowego i usług do około połowy nadwyżki z r. 1961. Wskutek tego deficyt świadczeń nieodpłatnych nie został pokryty, oraz pierwszy raz od r. 1950 rachunek bieżący bilansu płatniczego zamknął się deficytem³.

TABELA I
Dochód narodowy krajowy realny⁴

Rok	Dochód nar. krajowy		Zawodowo czynni		Dochód nar. na 1 zawodowo czynnego	
	mld DM	% wzrostu*	ilość	% wzrostu*	kwota DM	% wzrostu*
1953	144	8,3	21,8	2,4	6.600	5,8
1957	197	5,4	24,4	2,2	8.010	3,1
1960	240	10,5	25,3	1,9	9.470	8,6
1961	253	5,4	25,7	1,6	9.840	3,8
1962	264	4,4	26,0	1,2	10.130	3,0
1963**	273	3,4	26,1	0,2	10.450	3,2

* w stosunku do roku poprzedniego

** przewidywania

¹ „Europa”, nr 4/63.

² Sprawozdanie nosi tytuł: *Rozwój gospodarczy w r. 1962 i perspektywy na r. 1963*. W niniejszych uwagach opieramy się na tekście opublikowanym w „Bulletin des Presse-und Informationsamtes”, nr 37/63.

³ Patrz T. Krajczycki, *Zmiany w strukturze bilansu płatniczego NRF*. „Przegląd Zachodni”, nr 2/63.

⁴ „Die Zeit”, nr 10/63.

Pierwsza cecha

Dopływ ludzi zawodowo czynnych wyniósł tylko 1,2‰ wobec 1,6‰ (patrz tab. I) w roku poprzednim, a i ten niewielki przyrost pochodził w około czterech piątych z dopływu obcokrajowców wobec zupełnego wyczerpania rezerw wewnętrznych. Brak rąk do pracy tym dotkliwiej hamował ekspansję, że równocześnie taryfowy czas pracy skrócony został w wielu gałęziach gospodarki z 44 do 43 lub 42 godzin tygodniowo. Równolegle do spadku przyrostu wydajności pracy na 1 zatrudnionego (tab. I) spadł przyrost na roboczegodzinę z 6‰ i 5‰ w dwóch latach poprzednich do 4 $\frac{1}{2}$ ‰ w r. 1962.

Wzrost produkcji przemysłowej był również bardzo zwolniony wyniósł bowiem 4 $\frac{1}{2}$ ‰ wobec 6,7‰ w roku poprzednim. Jest to najniższy wskaźnik wzrostu, jaki zanotowano w NRF od r. 1950 (wyjąwszy r. 1958). Stosunkowo znacznie osłabioną ekspansywność przemysłu NRF podkreśla fakt, że stopa przyrostu produkcji przemysłowej miała tam tendencję do dalszego kurczenia się, podczas gdy w pozostałych krajach EWG zaznaczył się w r. 1962, w stosunku do roku poprzedniego, pewien postęp.

W rozwoju poszczególnych gałęzi przemysłowych NRF nastąpiły w ostatnich trzech latach pewne istotne zmiany, które ilustruje tabela II⁵.

TABELA II
Wskaźniki wzrostu produkcji w ‰ w stos. do roku poprzedniego

	1960 r.	1961 r.	1962 r.
Przemysł łącznie	10,6	6,1	4,5
Surowce i dobra produkc.	14,1	5,6	6,2
Dobra inwestycyjne	15,1	8,3	2,8
Dobra konsumpcyjne	7,9	4,5	5,4
Budownictwo	5,6	8,5	3,9

Przemysł dóbr inwestycyjnych, który przez wiele lat rozwijał się nieproporcjonalnie szybko i był podporą dobrej koniunktury, ma w r. 1962 najniższy wskaźnik wzrostu. Drugi z kolei z najbardziej ekspansywnych przemysłów, tj. przemysł surowców i dóbr produkcyjnych stracił na rozmachu znacznie mniej dzięki nieprzerwanemu rozwojowi przemysłu chemicznego i przerobowi ropy naftowej, podczas gdy produkcja stali i żelaza dotknięta była recesją (—2,5‰). Przemysł konsumpcyjny rozwijał się stosunkowo dobrze zwiększając nawet dość znacznie swój wskaźnik przyrostu w r. 1962.

Mówiąc ogólnie inwestycje przestały być głównym stymulatorem rozwoju przemysłu; stała się nim konsumpcja i jeżeli przyszłość można ocenić według aktualnego wpływu zamówień, to przemysł inwestycyjny i na najbliższą przyszłość przestanie grać rolę głównego nośnika rozwoju⁶.

Nadwyżka ogólnego popytu w dalszym ciągu ciążyła na rynku, chociaż w ciągu roku w niektórych dziedzinach zauważyć można było wyraźne tendencje wyrównawcze. Dochód narodowy brutto wzrósł o 8 $\frac{1}{2}$ ‰, a netto o 4‰ (przy przyroście w dwóch poprzednich latach o 10‰ w r. 1961 i 12‰ w r. 1960 — patrz tab. III), co w porównaniu z innymi wielkimi krajami przemysłowymi nie jest sukcesem. Tylko kraje Beneluxu (3‰) i Wielka Brytania (2‰) miały mniejszy przyrost realnego dochodu narodowego; w innych krajach przyrost był znacznie większy niż w NRF⁷:

⁵ „DWI — Berichte”, nr 5/63.

⁶ Jw. ⁷ „Der Volkswirt”, nr 7/63.

w Francji	— 5%	w USA	— 6%
„ Włoszech	— 5,1/2%	w Japonii	— 5%

Interesujące zmiany nastąpiły w strukturze zużycia dochodu narodowego (tab. III)⁸

TABELA III
Zużycie dochodu narodowego (w cenach bieżących)

	mld DM				zmiany w stosunku do roku poprzedniego			
	1960	1961	1962	1963*	1960	1961	1962	1963*
Konsumpcja prywatna	160,5	176,3	192,2	204,1	+9,2	+9,8	+9,0	+6,2
„ państwo- wa	38,4	43,7	49,9	54,3	+12,4	+13,7	+14,2	+8,9
Inwestycje brutto	75,7	83,6	90,8	96,9	+20,5	+10,4	+8,6	+6,7
w czym:								
wyposażenie	33,7	38,7	41,7	43,4	+17,8	+14,7	+7,8	+4,0
budynki	34,0	38,9	43,8	47,6	+14,8	+14,5	+12,6	+8,6
zapasy	+8,0	+6,0	+5,3	+5,9	—	—	—	—
Udział zagranicy	7,8	6,8	3,9	2,2	—	—	—	—
eksport	70,5	73,9	77,7	79,8	+14,6	+4,7	+5,2	+2,7
import	62,7	67,1	73,8	77,6	+17,6	+6,8	+10,1	+5,2
Dochód narodowy brutto	282,4	310,4	336,8	357,5	+12,0	+9,9	+8,5	+6,2

* przewidywania

Jednym z głównych motorów koniunktury była w r. 1962 prywatna konsumpcja nie tyle ze względu na wysoką stopę przyrostu — przekraczającą stopę przyrostu dochodu narodowego — co ze względu na jej działanie ilościowe, absorbowała bowiem około 57% dochodu narodowego. Bazą wzrostu konsumpcji był przede wszystkim wzrost płac, który wyniósł ogółem 10¹/₂%, a na jednego zatrudnionego 8¹/₂%. Ponadto nie bez znaczenia jest fakt, że udział dochodów z pracy najemnej w dochodzie narodowym ma od r. 1960 stałą tendencję wzrostu; w r. 1959 wyniósł 61% a w r. 1962 — 64%⁹. Największy jednak wzrost nastąpił w wydatkach państwowych. Wzrosły one o 14% do kwoty prawie 50 mld DM w czym mieści się deficyt budżetowy około 1,5 mld DM, który powstał wskutek niedoboru we wpływach podatkowych 0,6 mld DM i nadwyżki w wydatkach zbrojeniowych prawie 1 mld DM. Wydatki te wyniosły 17 mld DM (tj. jedną trzecią budżetu), a na r. 1963 prelimitowano ich wysokość na prawie 20 mld DM. Zbrojenia są dzisiaj, jak z tego widać, najwięcej ekspansywnym elementem koniunktury, a „Der Volkswirt”¹⁰ nie bez przekąsu mówi o koniunkturze „prawie zbrojeniowej”.

Nie wyczerpuje to jednak całości wpływu państwa na zwiększenie popytu. Państwo brało również duży udział w wydatkach inwestycyjnych z kwotą 11 mld DM, z czego 90% to inwestycje budowlane, których wzrost wyniósł aż 22%.

Ekspansja inwestycji utrzymała się w r. 1962 w granicach wzrostu dochodu narodowego, charakterystyczne jest jednak gwałtowne zmniejszenie się tempa inwestycji w urządzeniach z 17,8% w r. 1960 do 7,8% w r. 1962. Jest to rezultat

⁸ „The Economist”, z dn. 23 III 63 r.

⁹ „Bulletin”, nr 37/63 r.

¹⁰ „Der Volkswirt”, nr 7/63.

zmniejszającego się popytu na dobra inwestycyjne. Natomiast przyrost inwestycji budowlanych utrzymał się nadal na wysokim poziomie.

Dru ga c e c h a

Przyczynę podwyżki cen widzi rządowe sprawozdanie gospodarze, po doprowadzeniu wielu różnorodnych przyczyn do wspólnego mianownika, w tym, że popyt ogólny przekraczał znacznie podaż towarów i usług. Zwyczajka ta jest nie tylko wynikiem braku równowagi rynkowej w r. 1962, lecz w pewnym stopniu również wtórnym skutkiem wybujałej koniunktury lat ubiegłych. Również ze strony kosztów działały tendencje zwykłe, możliwe oczywiście przy istnieniu odpowiednio wielkiego popytu. Podwyżka kosztów płac (5,5%) wynikała z różnicy między wzrostem wydajności pracy a podwyżką płac częścię była przerzucana na ceny. Ograniczająco na tę tendencję działała konkurencja towarów importowanych. Doprowadziło to do pewnej stabilizacji cen producentów, nie wstrzymało jednak wzrostu cen na rynku konsumpcyjnym.

Tr z e c i a c e c h a

Udział rozliczeń z zagranicą w dochodzie narodowym uległ w r. 1962 znacznym zmianom. Dodatnie saldo tych rozliczeń zmniejszyło się z 6,8 mld DM w r. 1961 do 4 mld DM w r. 1962 przede wszystkim wskutek znacznego wzrostu importu (12%) przy niewielkim wzroście eksportu (4%). Zmiany w strukturze handlu zagranicznego będące wynikiem z jednej strony zaostrzonej walki konkurencyjnej na rynkach międzynarodowych, a z drugiej wzrastających kosztów produkcji krajowej doprowadziły do tego, że w podstawowym bilansie płatniczym za r. 1962¹¹ wystąpiło po raz pierwszy od r. 1950 saldo ujemne. Zmiana międzynarodowej pozycji NRF z wierzycielskiej na dłużniczą wytworzyła nie tylko w gospodarce dobrami lecz również w gospodarce pieniężnej nowe sytuacje wymagające nieco szerszego omówienia. Środki pieniężne, pochodzące z nadwyżek bilansu płatniczego, które niekontrolowane, zasilały dotychczas banki i gospodarke, przestały wpływać i przypuszczalnie także w bliskiej przyszłości wpływać nie będą.

Wielokrotnie narzekano w ubiegłych latach na „importowaną inflację”, należy jednak zdać sobie sprawę z tego, że brak dopływu płynnych środków z tego źródła ma obok dodatnich, również ujemne konsekwencje dla życia gospodarczego.

Z nadwyżek dewizowych, które w l. 1951 do 1961 wpływały do prywatnych banków w przeciętnej wysokości 5,2 mld DM rocznie, pozostawało do dyspozycji, po zastosowaniu ustawowych ograniczeń, 0,8 mld DM, co stanowiło fundusz stale powiększający dodatkowo płynność banków. Płynność systemu kredytowego, wywołana czynnikami niepodlegającymi kontroli banku centralnego, wytworzyła sytuację w której klasyczny instrument polityki pieniężnej, jakim jest polityka dyskontowa stracił praktycznie zupełnie znaczenie. Polityka dyskontowa może bowiem działać restrykcyjnie na obieg pieniężny tylko wówczas, gdy instytucje kredytowe pozbawione autonomicznego dopływu płynnych środków, zmuszone są korzystać z usług finansowych banku centralnego. Zmniejszony dopływ płynnych środków datujący się już od r. 1961, zmienił się w r. 1962 wskutek progresywnie rosnącego niedoboru rachunku bieżącego bilansu płatniczego, w tak wyraźne ograniczenie płynności banków, że musiały sięgnąć do własnych rezerw i do refinansowania się w banku centralnym. Wprawdzie banki nie musiały na razie ograniczać swojej działalności kredytowej mając możność

¹¹ Podstawowy bilans płatniczy = ogólny bilans płatniczy po wyeliminowaniu transakcji specjalnych oraz krótkoterminowych transakcji kapitałowych; patrz T. K r a j c z y c k i, l. c.

wyrównania zmniejszonej płynności, jednak konieczność liczenia na pomoc finansową banku centralnego zmieniła klimat na rynku kapitałowym. Impulsy do obniżki stopy procentowej wychodzące dotychczas z obfitości pieniądza przestały działać i sytuacja jaka wytworzyła się na rynku kapitałowym wskazuje raczej na możliwość powstania tendencji do podwyżki stopy procentowej.

W każdym razie rozwój stosunków płatniczych z zagranicą w I. kwartale r. 1963 nie wskazuje na to, by czynnik decydujący dla umniejszenia płynności banków, jakim jest bilans płatniczy, stał się w niedalekiej przyszłości znowu aktywny¹².

Perspektywy na r. 1963

Przewidywania co do rozwoju gospodarki w r. 1963 zawarte w sprawozdaniu Ministerstwa Gospodarki Federalnej wychodzą z założenia, że w r. 1963 nie nastąpi żaden przewrót w dotychczasowych kierunkach rozwojowych. Wzrost gospodarczy Niemieckiej Republiki Federalnej będzie trwał nadal z tym, że należy liczyć się z dalszym zwolnieniem tempa ekspansji.

Wzrost potencjału pracy będzie minimalny; może wynieść w dziesięcioleciu 1960--1969 od 3% do 5%, a w samym tylko r. 1963 około 0,2%. Może stać się to czynnikiem ograniczającym wzrost dochodu narodowego. Mimo to można się liczyć ze wzrostem tego dochodu o 6,2% (brutto).

Nadal trwające na rynku pracy napięcia będą podstawą, jak wynika ze sprawozdania, do podwyżek płac znacznie przekraczających wzrost wydajności pracy. Konsumpcja prywatna będzie mogła wzrosnąć o 6%. Znacznie więcej wzrośnie konsumpcja państwowa, mianowicie o 9%, przede wszystkim ze względu na wydatki zbrojeniowe, które wzrosnąć mają do 20 mld DM. W dalszym ciągu punkt ciężkości inwestycji będzie spoczywał na budownictwie, na które nakłady stosunkowo znacznie mają wzrosnąć (8,6%), podczas gdy wzrost inwestycji wyposażeniowych ma być minimalny (4%). Ogólny poziom cen może się podnieść o 2,5 do 3%. W handlu zagranicznym nadwyżka eksportu w dalszym ciągu będzie miała tendencję do zmniejszania się.

Jeżeli pominiemy budownictwo w którym ogromny bezpośredni lub pośredni udział ma państwo, jedynym wielkim sektorem dla którego przewidziana jest silna ekspansja są wydatki państwowe, a zatem impulsy inflacyjne o których mówi sprawozdanie: „należy oczekiwać, że wzrost ogólnego popytu będzie znacznie przekraczał realny przyrost dochodu narodowego” będą wychodziły niemal wyłącznie od państwa. Szczególną wymowę mają w tych warunkach zapewnienia rządu, że głównym celem jego polityki gospodarczej jest stabilizacja pieniądza i jego apele kierowane do ośrodków dyspozycji gospodarczych o umiarkowanie.

Wytyczne dla polityki gospodarczej

Wytyczne zawarte w końcowej części sprawozdania Ministerstwa Gospodarki stwierdzają, że głównym zadaniem polityki gospodarczej powinno być utrzymanie stałości wartości pieniądza. Polityka taka winna działać w trzech kierunkach:

- 1) świadome popieranie podaży przez powiększanie potencjału pracy, nie-skracanie czasu pracy, popieranie dążeń do zwiększenia wydajności pracy itp.,
- 2) ograniczanie wzrostu popytu przede wszystkim przez ograniczanie wydatków państwa, umiarkowanie w dalszym podwyższaniu płac itp.,
- 3) niedopuszczanie do dalszego wzrostu kosztów. Postulat ten z góry wydaje się iluzoryczny, gdyż zakładana podwyżka płac nawet przy postępującym odprężeniu koniunkturalnym, przeszkodzi stabilizacji cen.

Pod adresem państwa jako konsumenta i inwestora sprawozdanie wysuwa postulat regulowania wysokości swoich wydatków ściśle według realnego wzrostu

¹² „Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung”, nr 1/63.

dochodu narodowego oraz koordynowania wydatków na publiczne inwestycje i zarządzeń skierowanych ku popieraniu inwestycji, co ma o tyle duże znaczenie, że około 90% inwestycji publicznych absorbuje bardzo napięty rynek budowlany.

W zakresie polityki pieniężnej Bundesbank będzie popierał, jak stwierdza sprawozdanie, starania o stabilizację wartości pieniądza odpowiednią polityką kredytową. Prezydent Bundesbanku Blessing¹³ uważa za wystarczające, by nie przeciwdziałać tendencji zmniejszania się płynności wynikającej z deficytu bilansu płatniczego. Stosowanie dodatkowych środków ograniczających kredyt nie wydaje mu się wskazane. Dotknęłyby one bowiem w pierwszym rządzie inwestycji przemysłowych, których ekspansja i tak jest słaba, a pozostałyby bez wpływu na inwestycje państwowe od których pochodzi pierwotny nadmiar popytu. Ponadto możnaby się obawiać, że wewnętrzne restrykcje zostałyby skompensowane dopływem pieniędzy z zagranicy, co mogłoby doprowadzić do zakłóceń na międzynarodowych rynkach dewizowych. Ewentualny dalszy odpływ dewiz nie byłby groźny przy stanie rezerw dewizowo-złoty wynoszącym 27 mld DM. Wprost przeciwnie — gdyby zawiodły inne środki stosowane przeciwko nadmiarowi popytu i przeciw inflacji kosztów, wówczas zmniejszenie się płynności wywołane pasywnością bilansu płatniczego działałoby korygująco, deflacyjnie.

Sprawozdanie kończy się przestrogami pod adresem przedsiębiorców i związków zawodowych. Przedsiębiorców przestrzega przed zbędnymi inwestycjami i zachęca do ograniczania stopy zysku, a do obu „partnerów socjalnych” apeluje o zrobienie przerwy w polityce skracania czasu pracy i o przestrzeganie zasady, by podwyżki płac nie przekraczały postępu wydajności pracy.

Uwagi końcowe

Ukazanie się sprawozdania Ministerstwa Gospodarki Federalnej za r. 1962, zapowiedziane zostało jeszcze w październiku 1961 r., oczekiwane było przez sfery gospodarcze z zacięciem, zwłaszcza, że było pierwszym tego rodzaju opracowaniem. Nie spełniło jednak oczekiwań, gdyż poza szczegółową i dosyć interesującą analizą procesów gospodarczych w r. 1962 nie zawierało żadnych wniosków i żadnego programu polityki gospodarczej rządu. Kazyistyczne zalecenia i apele skierowane zresztą przez rząd przeważnie pod swoim własnym adresem trudno byłoby nazwać programem gospodarczym. Możliwe, że rząd NRF nie chcąc się narażać na zarzut dążenia do dyryżyzmu i chcąc utrzymać nadal pozory socjalnej gospodarki rynkowej świadomie zaniechał tworzenia programu, który potem musiałby wykonywać. Wątpliwe jest jednak, czy tego rodzaju oportunistyczne metody przysporzą rządowi autorytetu.

Tadeusz Krajczycki

¹³ „Deutsche Zeitung u. Wirtschaftszeitung” z dn. 12 III 63 r.